

PERSBERICHT: “Ga op café!”- Regula Ysewijn capteert de ziel van volkscafés in haar foto-expo 'Cafébazinnen en Zagemannen' in het Jenevermuseum

Het voorbije decennia sloot één derde van de cafés in Vlaanderen zijn deuren. Bijzonder jammer want deze ontmoetingsplaatsen spelen een belangrijke rol in de sociale cohesie van een stad, dorp of gemeenschap. Willen we deze cafécultuur redden, dan is er maar één boodschap: ga op café! Dat is de boodschap die fotografe, culinair historica, tv-gezicht én jeneverambassadeur Regula Ysewijn wil meegeven in haar fototentoonstelling ‘Cafébazinnen en zagemannen’.

(Volks)cafés verdwijnen nog steeds

Het aantal cafés in Vlaanderen daalde tussen 2013 en 2023 met ruim 32%. In totaal verdwenen er 2.739 cafés, ofwel ongeveer één café per werkdag (!).

Museumdirecteur Davy Jacobs duidt: “Dat is verbijsterend én zorgwekkend. Zeker als je weet dat amper 150 jaar geleden, eind negentiende eeuw, één huis op de zes in Vlaanderen een ‘bruine kroeg’ was, een drankhuis waar jenever werd geschonken. Het aantal kroegen groeide sneller dan de bevolking. In 1871 was er één herberg per 52 inwoners. In een wereld waar de cultuur van volkscafés langzaam vervaagt benadrukt Regula Ysewijn in deze expo het belang van deze plekken van verbinding en ontspanning. En die idee steunen we met het Jenevermuseum volop.”

Met de camera op stap

In 2017 bracht Regula al het boek ‘Authentieke Belgische cafés’ uit. De aanleiding? “De sluiting van het bekende Café den Akker in Mechelen”, vertelt de jeneverambassadeur. “Daardoor werd ik me opeens erg bewust van hoe fragiel ons café-erfgoed nu werkelijk is. Toen ik besloot om nog een laatste avondje in Café den Akker te spenderen en de tooghangers te vragen wat ze van de nakende sluiting vonden, plantte ik onbewust een zaadje voor het boek en ging ik vanaf dat moment met mijn camera op stap. Dat ik zoveel jaren later een foto-expo mag cureren geeft me een dubbel gevoel: vereerd dat ik mijn foto’s aan een breed publiek mag tonen, maar toch ook ietwat verontrust dat de thematiek ook vandaag nog zeer relevant blijft”.

Volkscafés: antigif tegen depressies

Voor boek en expo trok Regula langs de vele charmante cafés van België. Wat haar het meest verraste? “Dat er nog een wereld bestaat waarin nieuwe trends en het digitale irrelevant zijn. Waar er nog een realiteit is zonder *likes* en *comments*, en waar je gewoon oprecht met elkaar kan babbelen, het glas heffen, vogelpik spelen, ... Cafés blijken ook een perfect antigif te zijn tegen eenzaamheid en depressie. Geen oplossing hé, maar wel een plek die iets kan betekenen. Het is daarom ook dat ik ze zo graag in beeld breng. Op deze manier vereeuwig ik verhalen, gebruiken en mensen.” Nele Kelchtermans, schepen van cultuur beaamt: “Onze volkscafés zijn

levend cultureel erfgoed, plekken met een belangrijke sociale functie waar tradities ontstaan én worden voortgezet”.

Sociale controle

Deze sociale rol gaat terug tot in de Middeleeuwen. De herbergen en afspanningen waren een plaats waar gestrande reizigers warmte, rust en iets te eten vonden. Sinds de veertiende eeuw werden door de toenemende handel steeds meer wegen aangelegd tussen steden en dorpen. Boeren en handelaars met zware vrachtkarren maakten gretig gebruik van die welgekomen rustpunten. Maar ook hun sociale functie is altijd cruciaal geweest. Mensen gingen – zeker vanaf de turbulente 19^{de} eeuw – naar het café om allerlei redenen: om een overvolle woning te ontvluchten, om even te ontspannen tijdens het kaarten, of om te besparen op licht en warmte. Ze deelden er hun zorgen. En je bleef er ook op de hoogte van alle lokale gebeurtenissen en waakte over elkaar. Er heerste duidelijk een vorm van sociale controle.

Een nieuwe generatie cafébazen en cafébazinnen in volkscafés in Hasselt

Voor de gelegenheid bracht Regula ook de interieurs, de stamgasten en de uitbaters van drie Hasseltse cafés in beeld: In De Kleine Hal, In de Vaart van Maastricht en de Cambrinus. Regula over haar Hasseltse ontmoetingen: “In De vaart van Maastricht verwelkomde cafébazin Joke Nijssen mij. De Vaart bestaat al van 1904 en ligt op een belangrijke pelgrimsroute van Maastricht naar Scherpenheuvel. Hoewel er vandaag nog weinig pelgrims zijn, zat het café aardig vol met vaste klanten, met in het bijzonder een breiclubje. Ook het caféhondje Hercules is een echte publiekstrekker. Bij Cambrinus in het centrum zat het ook bomvol. Daar maakte ik kennis met theaterkunstenaar en zanger Robrecht Leenders die me meteen welkom heette met zijn glimlach. De cafébaas kwam er gezellig bijzitten met een pintje. Mijn laatste stop was In De Kleine Hal die voor het eerst sinds 40 jaar een nieuwe eigenaar heeft in Alexander. Goed nieuws want door jonge enthousiaste opvolging blijft het voortbestaan van onze authentieke cafés gegarandeerd.”

“Hasselt heeft het geluk dat er zowel in het centrum als in de deelgemeenten nog verschillende volkscafés die belangrijke maatschappelijke rol spelen.”, vult burgemeester Steven Vandepuut aan. “En het mooie is dat ze vaak uitgebaat worden door een nieuwe generatie cafébazen en cafébazinnen. Zij houden zo deze verbindende traditie in Vlaanderen niet alleen levend maar ook in ere”.

Persoonlijke collectie zagemannen

Wie een glimp van Regula Ysewijn *herself* wil opvangen, zakt op 16 mei (Kunstennacht), 22 juni of 24 augustus best af naar het museum. “Ik zal er babbelen met de bezoekers, een woordje uitleg geven bij de foto's én bij mijn persoonlijke collectie zagemannen. Wat dat nu precies zijn, die zagemannen? Daarvoor moet je de expo bezoeken of: ga gewoon op café! Daar vind je misschien ook nog zagemannen of zagemiekes.”